

Пугач Денис Сергійович,

здобувач ступеня вищої освіти магістра
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Симоненко Наталія Олександрівна,

доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

КРИМІНАЛІЗАЦІЯ КОНТРАБАНДИ ТОВАРІВ: АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН

У 2011 році Верховна Рада України декриміналізувала контрабанду товарів, прийнявши Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності". Цей закон вніс зміни до ст. 201 КК України. З 2012 року переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю товарів не є контрабандою і не вважалось кримінальним правопорушенням.

Так, до 17 січня 2011 року, ст. 201 КК України, визначала контрабанду як переміщення товарів через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, вчинене у великих розмірах, а також незаконне переміщення історичних та культурних цінностей, отруйних, сильнотоксичних, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї та боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї), спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, а так само контрабанда стратегічно важливих сировинних товарів, щодо яких законодавством встановлено відповідні правила вивезення за межі України.

Таким чином, з 17 січня 2011 року була скасована кримінальна відповідальність за переміщення товарів, історичних цінностей і стратегічно важливих сировинних товарів через митний кордон України. Дані діяння вважалися порушенням митних правил та відповідальність за них встановлювалася Митним кодексом України.

Відсутність кримінальної відповідальності за незаконне переміщення товарів (включаючи підакцизні товари) через митний кордон України з приховуванням від митного контролю або поза його межами, сприяло зростанню тіньового сектору економіки в країні, а також популяризації серед підприємців використання незаконних методів і прийомів у веденні бізнесу.

Досвід Європейських країн показує, що у державах зі стабільною економікою і високим рівнем законслухняності суб'єктів господарювання та громадян акцентується на використанні економічних стимулів для боротьби з контрабандою. Одночасно, в деяких країнах Європейського Союзу, таких як Італія, Литва, Польща, Румунія, Словаччина, Швеція, Німеччина, Угорщина існує суворо кримінальна відповідальність за контрабанду товарів, включаючи підакцизні, яка є ефективним засобом боротьби з цим кримінальним правопорушенням.

З урахуванням цих факторів та недовісти адміністративних санкцій, передбачених Митним кодексом України, які не зупиняють осіб від подальших протиправних дій, 9 грудня 2023 року Верховна Рада ухвалила зміни щодо криміналізації контрабанди товарів та підакцизних товарів.

До цього часу, ст. 201 КК України, передбачала кримінальну відповідальність лише за незаконне переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації. Незаконне переміщення інших товарів, вказаних у цій статті, крім наркотичних речовин (ст. 305 КК України), та лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України (ст. 201-1 КК України), контрабандою не вважалося [1].

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» вносяться зміни до ст.ст. 201 («Контрабанда культурних цінностей та зброї») та 201-1 («Контрабанда лісоматеріалів та цінних порід дерев») КК України та доповнюється Кодекс новими ст. ст. 201-3 («Контрабанда товарів»), 201-4 («Контрабанда підакцизних товарів»), якими встановлюється кримінальна відповідальність за контрабанду товарів та підакцизних товарів [2].

Згідно з п. 57 ч. 1 ст. 4 Митного кодексу України, товарами вважаються будь-які рухомі речі, включаючи ті, які законом вважаються нерухомими (за винятком комерційних транспортних засобів), валютні цінності, а також електроенергія, що транспортується лініями електропередачі [3].

Згідно з п. 215.1 ст. 215 Податкового кодексу України, до підкацизних товарів належать: спирт етиловий, спиртові дистилати, алкогольні напої, пиво (крім квасу "живого" бродіння); тютюнові вироби, тютюн та промислові замітники тютюну; тютюнова сировина, тютюнові відходи; рідини, що використовуються в електронних сигаретах; пальне, у тому числі товари (продукція), що використовуються як пальне для заправлення транспортних засобів, обладнання або пристроїв з двигунами внутрішнього згоряння із запалюванням від стиснення, з двигунами внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням, з двигунами внутрішнього згоряння з кривошипно-шатунним механізмом та коди яких згідно з УКТ ЗЕД не зазначені у підпункті 215.3.4 пункту 215.3 цієї статті (крім газу природного у газоподібному стані за кодом 2711 21 00 00 згідно з УКТ ЗЕД); автомобілі легкові, кузови до них, причепа та напівпричепа, мотоцикли, транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, транспортні засоби для перевезення вантажів; електрична енергія [4].

Як вбачається зі змісту диспозиції статей 201-3, 201-4 КК, це кримінальні правопорушення з матеріальним складом, у зв'язку із чим кримінальна відповідальність настає за умови доведення органами досудового розслідування значного або великого розміру контрабанди.

Статті 201, 201-1, 201-3 і 201-4 КК України визначають об'єктивну сторону контрабанди, незалежно від її предмету, яка включає в себе два аспекти: в переміщенні через митний кордон України предметів контрабанди поза митним контролем та в переміщенні через митний кордон України предметів контрабанди з приховуванням від митного контролю.

До прийняття зазначених змін кримінальним законодавством не розкривався зміст переміщення через митний кордон України предметів контрабанди поза митним контролем та з приховуванням від митного контролю. Так, Законом № 3513-ІХ було доповнено ст. 201 КК України приміткою, яка роз'яснює ці аспекти. Згідно з цією приміткою, переміщення товарів поза митним контролем означає їх умисне переміщення поза місцем розташування митного органу або поза його робочим часом, без виконання митних формальностей. Переміщення товарів з приховуванням від митного контролю означає їх умисне переміщення з використанням спеціальних схованок або інших засобів, що утруднюють їх виявлення, або за допомогою подання підроблених документів або документів з неправдивими відомостями.

Так, під переміщенням через митний кордон України предметів контрабанди поза митним контролем слід розуміти умисне переміщення предметів контрабанди поза місцем розташування митного органу або поза робочим часом, установленим для нього, і без виконання митних формальностей або переміщення предметів контрабанди з незаконним звільненням від митного контролю.

Під переміщенням через митний кордон України предметів контрабанди з приховуванням від митного контролю слід розуміти умисне переміщення предметів контрабанди з використанням спеціально виготовлених схованок (тайників) та інших засобів чи способів, що утруднюють їх виявлення, або шляхом надання одним товарам вигляду інших, або з поданням до митного органу як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи документів, одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять завідомо неправдиві відомості, що підлягають обов'язковому декларуванню відповідно до законодавства з питань митної справи, та якщо зазначені документи та відомості необхідні для визначення розміру належних до сплати митних платежів та/або для підтвердження дотримання встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення товарів через митний кордон України.

Положення закону про введення кримінальної відповідальності за контрабанду підакцизних товарів набуває чинності поетапно: з 1 січня 2024 року для підакцизних товарів і з 1 липня 2024 року для інших товарів. Це сприятиме припиненню незаконного переміщення товарів і позитивно вплине на розвиток національної економіки.

Узагальнюючи можна дійти висновку, що Закон № 3513-IX у порівнянні з попередніми приписами кримінального закону відзначається більш чітким визначенням предметів контрабанди та встановленням різної міри покарання за контрабанду залежно від її предмету. Це сприятиме більш точній кваліфікації дій та забезпечить більш ефективну протидію незаконному переміщенню товарів через митний кордон України. Важливим є також введення примітки до ст. 201 КК України, яка роз'яснює зміст об'єктивної сторони контрабанди, що дозволяє більш точно визначати умови і обставини, за яких вчиняється контрабанда. Нові зміни в кримінальному законодавстві України визначають більш точний та прогресивний підхід до кваліфікації дій з контрабанди, що позитивно вплине на їхню правильну кваліфікацію.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341–III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності : Закон України від 09.12.2023 р. № 3513-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3513-20#n6>.

3. Митний кодекс : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.

4. Податковий кодекс : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

Бабенко Яна Анатоліївна,

здобувач ступеня вищої освіти магістр
Навчально-наукового інституту заочного
та дистанційного навчання
Національної академії внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДЕКЛАРУВАННЯ НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Змінами до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективності інституційного механізму запобігання корупції», який прийнято Верховною Радою України 2.10.2019 р. та набрав чинності 19.10.2019 р. (крім змін до статей 46, 52 Закону України «Про запобігання корупції», які вводяться в дію з 1.01.2020 р.), внесено зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України, Закону України «Про запобігання корупції» та інших законів, значно розширивши ним зокрема і коло близьких осіб. Так, до переліку близьких осіб, які були зазначені у попередній редакції, наразі додалися: двоюрідний брат, двоюрідна сестра, рідний брат та сестра дружини (чоловіка), племінник, племінниця, рідний дядько, рідна тітка, батько та мати дружини (чоловіка) сина (дочки) (тобто свати). Крім того, членами сім'ї для вимог фінансового контролю вважатимуться особи, які спільно проживали не менше 183 днів, а не лише станом на останній день звітного періоду. Із прийняттям вищевказаних змін виникла необхідність проаналізувати їх на предмет відповідності понять «членів сім'ї» та «близьких осіб», що містяться в інших законодавчих актах України, оскільки у п. 1 ст. 3 КПК України змін щодо визначення поняття близьких осіб не внесено, а тому видається незрозумілим позиція законодавця щодо встановлення відмінностей у визначенні кола «близьких осіб», конкретність та чіткість яких